

Ələt Azad İqtisadi Zonası: Azərbaycandan dünyaya açılan böyük qapı

Şərq–Qərb və Şimal–Cənub dəhlizləri bu ünvanda qovuşur

Hazırda dünya iqtisadiyyatında gedən geosiyasi və texnoloji dəyişikliklər fonunda Azərbaycan öz inkişaf strategiyasını yeni reallıqlara uyğunlaşdırır. Ölkəmizin iqtisadi inkişaf xəritəsində son illərin ən iddialı layihələrindən biri də Ələt Azad İqtisadi Zonasının yaradılması idi.

Azad Zona getdikcə regionun mühüm sənaye və logistika qovşağına çevrilir. Azad Zonanın əhəmiyyəti artıqca, ölkəyə nə vəd etdiyi, hansı texnoloji və sənaye transformasiyasını hədəflədiyi, investorlar üçün hansı üstünlükləri yaratdığı və ən əsası, Azərbaycanın gələcək iqtisadi modelində hansı rolu oynadığı barədə suallar daha da aktuallaşır. Məhz bu suallara cavab tapmaq üçün **Ələt Azad İqtisadi Zonasının Səlahiyyətli Qurumunun İdarə Heyətinin sədri Valeh Ələsgərova** həmsöhbət olduq.

– **Ələt Azad İqtisadi Zonası artıq Azərbaycanın yeni nəsil iqtisadi inkişaf modelinin “lokomotivi” hesab olunur. ƏAİZ-in əsas hədəfi və üstünlükləri nədən ibarətdir?**

– Bizim hədəfimiz investorun gəlməsi və simvolik fəaliyyət göstərməsi ilə məhdudlaşmır. Bizim başlıca məqsədimiz yüksək əlavə dəyər yaradan, ixracəyönlümlü

ki müasir iqtisadi zonaların uğurunu təmin edən əsas xüsusiyyətlərdən biri sektor çevikliyidir. Yəni investorun hansı sahədə fəaliyyət göstərəcəyini əvvəlcədən dikta etmək düzgün deyil. Belə ki, bu bir növ iqtisadiyyatı daraltmaq kimi səslənir. Lakin əsas və dəyişməz bir şərt var ki, yaradılan müəssisə beynəlxalq standartlara uyğun olmalıdır. Bu nə deməkdir? Yəni keyfiyyət standartları, beynəlxalq standartların tələbləri, texniki normaları, təhlükəsizlik standartları, istehsal prosesinin təhlükəsizliyi, ekoloji standartlar, ətraf mühitə təsirin minimalaşdırılması məsələsinə diqqət yetirilməlidir.

Biz elə bir zona yaratmaq istəyirik ki, burada fəaliyyət göstərən hər bir müəssisə həm regional, həm də global səviyyədə rəqabət aparan istehsalçı olsun. Azad Zonanın missiyası da ixracəyönlümlü sənaye yaratmaqdır. Ona görə də prioritet sahələr

məktəbidir, deyə bilərik. Hazırda buradakı şirkətlərdə çalışan bir mühəndis sabah öz innovativ şirkətini qura bilər. Bu, bizim üçün strateji məqsəddir. Çünki zaman keçdikcə, Azad Zona həm də yerli startapların və sənaye təşəbbüslərinin lokomotivinə çevriləcək. Ələt modelinin ən mühüm fəlsəfələrindən biri odur ki, yerli iqtisadiyyat bu zonadan kənarda qalmamalıdır.

Əksinə, biz istəyirik ki, yerli şirkətlər Azad Zonada yaranan iqtisadi ekosistemin əsas iştirakçısına çevrilsin. Məsələn, burada yüksək texnoloji avadanlıq istehsal edən bir müəssisə qurulursa, həmin müəssisənin kabel, metal konstruksiya və başqa avadanlıqlar, materiallar, xidmətlər təchiz edən onlarla yerli subpodratçıya ehtiyacı olacaq. Belə olan halda, yerli şirkətlər yeni bazara çıxış əldə edir, keyfiyyət standartlarını yüksəltməyə məcbur olur, texnologiya transferi baş verir, bütün istehsal zəncirində perspektivli imkanlar açılır. Qeyd etdiyim mexanizm ölkə iqtisadiyyatını genişləndirən ən effektiv yollardan biridir.

Azad Zona əslində, Azərbaycan sənayesinin modernləşmə platformasıdır. Yəni buradan başlamış yeni istehsal mədəniyyəti tədricən ölkənin bütün sənaye sektoruna yayılacaq.

– **Logistika üstünlükləri baxımından Azad Zonanın regionda hansı üstünlüyü var?**

– Ələt Azad İqtisadi Zonasının ən güclü tərəflərindən biri məhz logistika baxımından bənzər olmayan coğrafi mövqedir. Ölkələr adətən ya dənizə çıxışı, ya dəmir yolu, ya da hava limanı ilə fərqlənirlər. Azad Zonanın üstünlüyü odur ki, burada hər üçü eyni nöqtədə birləşir. Məhz bu üstünlük regionda analoqu olmayan bir logistik qovşaq yaradır. Xatırladım ki, Azad Zonanın ərazisində dəniz limanı var, dəmir yolu xətləri keçir, avtomobil yolları birləşir, yaxın zamanda beynəlxalq yük hava limanı fəaliyyətə başlayacaq.

Belə olan halda, istehsal olunan məh-

tam hazır vəziyyətdə olur. Elektrik enerjisi çəkilib, su təchizatı hazırdır, qaz xətləri qurulub, telekommunikasiya tam işlək vəziyyətdədir, yol və logistika sistemi formalaşdırılıb, inşaat üçün hazırlıq prosesi tamamlanıb və s.

Bir məqamı da vurğulayım ki, bu yanaşma dünyada uğurlu iqtisadi zonaların əsas prinsipidir. “Made in Azerbaijan” markasının dəyərini qorumaq üçün məhsulların real istehsal prosesinin ölkə daxilində həyata keçirilməsi vacibdir. Yığım müəssisələri qısamüddətli təsir yaradır, lakin dərin istehsal həm insan kapitalını inkişaf etdirir, həm yerli komponent bazasını gücləndirir, həm də ixrac potensialını

Digər tərəfdən, Ələt Azad İqtisadi Zonasında multimodal qarqo hava limanının inşası ilə bağlı layihənin icrasına artıq başlanılıb. Tikinti 2026-cı ildə tamamlanacaq və liman 2027-ci ilin əvvəlində fəaliyyətə başlayacaq. Hava limanı illik 500 min ton yükləşmə potensialına malikdir və rəqəm 2 milyon tona qədər artacaq. Yeni hava limanı isə bu modelin logistika sütunudur.

– **Ələt Azad İqtisadi Zonasına daha çox hansı ölkələr maraq göstərir? Bu coğrafiya nəyi göstərir?**

– Artıq ərazidə çoxşaxəli investor portfelı formalaşılıb və bunun coğrafiyası qlobaldır. Hazırda Çin şirkətləri genişmiqyas-

artırır. Üç element birlikdə Azad Zonanın sənaye modelini tamamlamaqla Azad Zonanın planlı şəkildə qurulmuş, integrasiya olunmuş, dayanıqlı iqtisadi ekosistemə çevirir.

– **Prezident İlham Əliyevin Ələt Azad İqtisadi Zonasının yaradılması və fəaliyyətinin təşkili haqqında fərmanında dəyişiklik hansı zərurətdən yaranı? Ümumiyyətlə, bu zonayı yaxın illərdə hansı yeniliklər və funksional imkanlar gözləyir?**

– Həmin dəyişiklikdə Azərbaycan Respublikası İqtisadiyyat Nazirliyinin tərtib

li layihələr - xüsusilə, günəş panelləri və enerji avadanlıqları üzrə layihələr həyata keçirir. Avropa şirkətləri müxtəlif sahələrdə, o cümlədən mühəndislik və mexanika sahələrində maraq göstərir. Hindistan şirkətləri istehsalatəyönlümlü layihələrlə çıxış edir. Türkiyə şirkətləri infrastruktur və sənaye sahələrində aktivdir. Rusiya və İsrail şirkətləri yüksək texnoloji layihələrdə iştirak edirlər.

Bu müxtəliflik də müəyyən məna ifadə edir ki, Azad Zona artıq global investisiya məkanına çevrilməkdədir. Əgər bir zona-ya müxtəlif iqtisadi bloklardan – Avropa,

istehsalla məşğul olan investorların Azad Zonaya cəlb edilməsidir. İxracəyönlümlü dedikdə Azad Zonada istehsal edilən məhsulların ən azı 75 faizinin Azərbaycan Respublikasından kənara ixrac edilməsi nəzərdə tutulur.

“İnvestoru cəlb etmək” elə bir anlayışdır ki, çoxları bunu sadəcə bölgəyə xarici şirkətlərin marağını artırmaq kimi düşüncə. Amma proses çox daha geniş və kompleksdir. Cəlb etmək dedikdə investorun qeydiyyatdan keçməsi, müəssisə yaratması, istehsalatı başlamağı, daha vacibi burada uzunmüddətli iqtisadi dəyər yaratması nəzərdə tutulur. Əslində, “cəlb etmək” həm də qarşılıqlı etimadın qurulması ilə də bağlıdır. İnvestorun gözləntisi budur ki, risklər minimal, prosedurlar şəffaf olsun, dövlət dəstəyi görünsün və hiss edilsin.

Bununla yanaşı, infrastrukturun hazırlanması üçün mühitin sabitliyi də önəmli faktorlardandır. Bizim vəzifəmiz həmin gözləntiləri qarşılayan mühit yaratmaqdır. Prosesi mərhələ-mərhələ təsvir etsək, əvvəlcə investor məlumatlandırılır, bazar araşdırması aparılır, Azad Zonanın qiymətləndirilir, tərəfimizdən təqdim olunan şəraitlə tanış olur, ölkənin siyasi-iqtisadi sabitliyini dəyərləndirir, nəhayət, qərar verir və burada öz biznesini qurur. Əgər son mərhələyə çatırıqsa, deməli, biz investordakı güvən hissi aşılamağı bacarmışıq. Şübhəsiz, bu hər iqtisadi zonanın bacaraçağı məsələ deyil. Prosesdə həm idarəetmə modeli, həm hüquqi çərçivə mühüm rol oynayır. Ələt Azad İqtisadi Zonası bu komponentlərin hamısını özündə birləşdirir.

– **Bəs Ələt Azad İqtisadi Zonasında əsas meyarlar necə müəyyən edilib? İnvestorlardan gözləntilər nədir?**

– Biz sahələri məhdudlaşdırmırıq, çün-

- yüksək texnologiyalar, alternativ enerji avadanlıqları, elektromexanika, kimya sənayesinin müasir seqmentləri, metal emalı və müasir sənaye komponentləri, aviya və logistika ilə bağlı məhsullar - buna müvafiq formalaşır. Əgər investor həmin prinsiplərə uyğundursa, bizim üçün onun hansı sahədə çalışmasının heç bir fərqi yoxdur. Əsas məsələ istehsalın səviyyəsi, məhsulun keyfiyyəti və yaratdığı əlavə dəyərdir.

– **Yüksək texnologiyalar və yeni bacarıqlar məsələsinə xüsusi toxununuz. Azad Zona bu baxımdan Azərbaycan vətəndaşlarına nə vəd edir?**

– Bəli, əvvəl də qeyd etdiyim kimi, insan kapitalının yenilənməsi və inkişafı strategiyamızın ən önəmli istiqamətlərindən biridir. Hətta bu gün Ələt Azad İqtisadi Zonası Azərbaycan üçün yeni nəsil sənaye

sulun istənilən ölkəyə ən qısa zamanda çıxarılması, komponentlərin gətirilməsinin sürətlənməsi, istehsal zəncirinin kəsilməsi, logistika xərclərinin azalması mümkündür. Nəzərə almalıyıq ki, investor üçün ən qiymətli şey vaxtdır. Vaxtın pulla ölçüldüyü müasir istehsal sistemlərində sürət rəqabət deməkdir. Azad Zona da bu sürəti təqdim edir.

– **İnfrastrukturun hazır olması investorun psixologiyasına necə təsir edir?**

– Bir çox ölkələrdə belə bir problem var ki, investor gəlir, amma əsas infrastruktur olmadığı üçün illərlə gözləməli olur. Bu isə investora böyük ziyan vurur, çünki o həm vaxt itirir, həm də qeyri-müəyyənliklə üzləşir. Biz bu problemi kökdən aradan qaldırdıq. Daha dəqiq desəm, investor gəlməmişdən əvvəl bütün infrastruktur artıq

etdiyi “Bakı şəhər Qaradağ rayonu Ələt qəsəbəsinin inzibati ərazisində kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaqlar kateqoriyasına aid, dövlət mülkiyyətində olan ərazidən Ələt Azad İqtisadi Zonasına ayrılması nəzərdə tutulan (V hissə) 1453,09 hektar torpaq sahəsinin yerquruluşu planı”na əlavə olunacaq.

Məhz bu sahə Azad Zonada ağır sənaye üçün xüsusi zonanın yaradılmasını vahid sənaye strategiyasının tərkib hissəsinə çevirir. Yəni artıq metallurgiya, kimya və böyük həcmli istehsal sahələri kimi kompleks layihələr üçün konkret ərazi ayrılıb. Müəssisələrin ekoloji və texnoloji tələbləri fərqli olduğu üçün onların ayrıca zonada yerləşdirilməsi həm təhlükəsizlik, həm də istehsal səmərəliliyi baxımından ən düzgün yanaşmadır.

Asiya, Yaxın Şərq, Şimali Amerikadan eyni anda maraq gəlsə, bu, həmin zonanın geoiqtisadi önəmini göstərən ən ciddi göstəricidir.

– **Azad Zonanın iqtisadi modeli Azərbaycanı nə gətirəcək?**

– Layihə Azərbaycanın yeni sənaye fəlsəfəsinin formalaşmasına yönəlib. Burada tətbiq olunan model istehsalda keyfiyyətin yüksəlməsinə, yeni texnologiyaların ölkəyə daxil olmasına, insan kapitalının yenilənməsinə, yerli şirkətlərin inkişaf imkanlarının genişlənməsinə və ixrac potensialının artmasına səbəb olur. Bütün bunlar birlikdə ölkəni regional sənaye mərkəzinə çevirən güclü sistem yaradır.

Azad Zona eyni zamanda idarəetmə mədəniyyətinin dəyişməsinə təkan verir, çünki burada şəffaflıq, çeviklik, sürət və investora yönəlməli yanaşma əsas prinsip kimi tətbiq olunur. Həmin yanaşma uzunmüddətli dövrdə yeni sənaye qruplarının formalaşmasına, yerli sahibkarların beynəlxalq səviyyəyə çıxmasına, qeyri-neft sektorunun güclənməsinə və Azərbaycan brendinin global bazarlarda möhkəmlənməsinə şərait yaradır. Ona görə də Azad Zona, əslində, ölkənin növbəti 30-40 illik inkişaf trayektoriyasını müəyyən edən strateji platforma kimi də qiymətləndirilə bilər.

Burada formalaşan istehsal mədəniyyəti və idarəetmə yanaşması Azərbaycanda bilgi əsaslı, ixracəyönlümlü, innovativ iqtisadiyyatın daha geniş inkişafını təmin edir və ölkəni gələcəyin ixracəyönlümlü sənaye mərkəzinə daşıyır.

**Söhbəti hazırladı:
Nurlan ABDALOV
XQ**

